

CONCLUSIONS I PROPOSTES DE LA RECERCA SOBRE ELS ACOLLIMENTS EN FAMÍLIA ALIENA

Elaborat per:

Carme Montserrat (Universitat de Girona)

Nuria Fuentes-Peláez (Universitat de Barcelona)

Rosa Sitjes (Universitat de Girona)

ICIF PARTICIPANTS A CATALUNYA:

- ❖ AD'IS
- ❖ CASA SANT JOSEP
- ❖ CEL OBERT
- ❖ CONSELL COMARCAL DEL BAIX EBRE
- ❖ CONSORCI BENEST SOCIAL RIPOLLÈS
- ❖ CREU ROJA
- ❖ DRECERA
- ❖ FUNDACIÓ CONCEPCIÓ JUVANTENY
- ❖ INFÀNCIA I FAMÍLIA BARCELONA
- ❖ INFÀNCIA I FAMÍLIA GIRONA
- ❖ INTRESS BARCELONA
- ❖ INTRESS LLEIDA
- ❖ IRES

Avís legal:

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercialSenseObraDerivada 4.0 Internacional de Creative Commons (CC BY-NC-ND 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Per citar aquest document:

Montserrat, C., Fuentes-Peláez, N., & Sitjes, R. (2019). *Conclusions i propostes de la recerca sobre els acolliments en família aliena*. Universitat de Girona i Universitat de Barcelona.

A. SÍNTESI DELS PRINCIPALS RESULTATS DE LES DUES FASES DE LA RECERCA.....	4
1. Característiques dels infants	4
2. Característiques de les persones acollidores.....	5
3. La família d'origen	6
4. Valoracions de les persones acollidores en el procés d'acolliment familiar	6
4.1 El procés previ a l'acolliment familiar	6
4.2 Canvis en la vida de les persones acollidores	6
4.3 Cobertura de les necessitats dels infants	6
4.4 Valoració de les facilitats o dificultats en l'exercici del seu rol	7
5. Valoracions dels infants i persones acollidores en diferents aspectes de les seves vides: coincidències i discrepàncies.....	7
5.2 La família d'origen	8
5.3 Satisfacció amb diferents aspectes de la seva vida	8
6. Previsió de futur i finalització dels acolliments	9
6.1 Previsió versus finalització	9
6.2 Anàlisi dels factors presents en les diferents finalitzacions de l'acolliment familiar segons els professionals i valoracions d'infants i persones acollidores	11
6.3 Valoracions d'infants i persones acollidores referent a la previsió i finalització	12
7. Comentaris finals de les persones acollidores i dels infants	12
B. A MODE DE CONCLUSIÓ.....	13
C. RECOMANACIONS I PROPOSTES	15
AGRAÏMENTS.....	17

A. SÍNTESI DELS PRINCIPALS RESULTATS DE LES DUES FASES DE LA RECERCA

Es presenta una síntesi de resultats a partir de l'anàlisi de les respostes dels professionals, les persones acollidores i els infants i adolescents acollits. De la primera fase, s'han analitzat **2.157 casos d'acolliments en família aliena** informats pels professionals de les ICIF, dels quals 902 (41,8%) estaven en actiu i 1.255 (58,2%) eren casos on l'acolliment ja s'havia tancat per part de les entitats a principis de 2018. De la segona fase, s'han rebut un total de 419 respostes d'acollidors i acollidores i 72 respostes d'infants d'edats entre 8 i 17 anys.

Del total de casos, segons **la modalitat**, la meitat dels acolliments en actiu són **permanents (50,7%)** i només ho eren el 15,1% dels que ja estan tancats, dada que s'explica perquè abans de la Llei 12/2010 aquesta modalitat no era possible (tot i que ho podien acabar sent *de facto*). Conseqüentment, només una tercera part dels acolliments actualment oberts són **simples (33,7%)** i en canvi ho eren quasi la meitat dels tancats (46,1%). L'altra gran diferència s'observa amb els acolliments **d'urgència** on entre els casos oberts són l'11,7% però entre els tancats constitueixen més d'una tercera part (37,8%) donat que com més llarg és el període de temps estudiat (2008-2018), més probabilitat d'acumular més tancaments dels acolliments de curta durada com són els d'urgència. Les **UCAE** són i eren molt minoritàries, sent el 3,9% dels acolliments actuals.

Entre les respostes de les persones acollidores, la meitat eren **casos en actiu i l'altra meitat acolliments ja finalitzats**, posant en valor **la motivació per participar a la recerca quan ja no estan acollint**. La meitat dels casos actuals estan en **acolliments permanents**, i per tant aporten visions des d'una experiència consolidada amb el temps. En canvi, la meitat dels que ja van finalitzar l'acolliment era d'urgència.

1. Característiques dels infants

- Està **igualat el percentatge per sexes** havent-hi uns mica més de noies (52,8%) entre els acolliments en actiu.
- En els casos oberts, la **mitjana d'edat dels infants acollits** és de 8,8 anys, sent la franja d'edat d'entre 4 i 11 anys la més nombrosa, seguida de la d'adolescents a partir dels 12 anys (35%). Ara bé, la mitjana d'edat que tenien els infants quan van entrar al sistema de protecció és molt més baixa (2,5 anys) i aleshores pràcticament no hi havia adolescents; en canvi, quan aquests infants van entrar a l'actual família d'acollida la seva mitjana d'edat ja era de 4,7. Les dades mostren que hi ha infants més petits (0-3 anys) en les modalitats d'acolliment d'urgències i simple i en canvi més adolescents (12-17) en els permanents.
- Un cop al **sistema de protecció, s'hi estan de mitjana 5,5 anys** i entre aquests, els que estan significativament més anys acollits es troben en la modalitat d'acolliment permanent, com era d'esperar. Però si mirem quant **temps porten a l'actual nucli acollidor, la mitjana d'anys és de 4,1**, això vol dir que romanen un temps al sistema abans de ser acollits, que de mitjana són uns 2 anys.
- De fet la majoria dels casos actualment oberts, **abans de ser acollits per l'actual nucli de convivència**, van passar com a mínim per un centre (alguns van estar en varis recursos de protecció). Només 1/5 part va anar directament a l'acolliment familiar, i es tracta sobretot dels acolliments d'urgència. Com més temps transcorre abans d'entrar en el darrer acolliment, menys probabilitats de constituir-se un acolliment simple i moltes més un permanent i, sobretot, una UCAE.

- **El 20% dels infants actualment acollits són fills únics.** Dels que tenen germans, quasi una quarta part conviu amb els germans en el mateix nucli acollidor, de manera que hi ha més de la meitat dels infants que tenen germans amb qui no conviuen (la qual cosa vol dir que estan en un centre, amb una altra família o amb la família d'origen).
- El percentatge d'**infants amb discapacitat** reconeguda oficialment se situa al voltant del 8,8%, més alt que entre població general (la prevalença amb infants entre 0 i 14 anys a la ciutat de Barcelona és de 2,4%). Estan sobrerrepresentats en les UCAE, però es troben en totes les modalitats d'acolliment.
- Pel que fa a les característiques dels **infants que han respost el qüestionari**, és interessant tenir en compte que **la diversitat de la mostra posa encara amb més valor les seves opinions**. És a dir, en les respostes hi ha paritat per sexes, i la distribució ha estat molt regular per franges d'edat a partir dels 8 anys. La immensa majoria **estudia** com fan els altres infants a aquestes edats. A part, un **5,5% han nascut a l'estranger**, i aquest sí que és un percentatge més baix comparat amb dades generals de població infantil.
- La majoria dels que han participat a l'estudi afirmen **passar temps fent deures**, mirant la televisió, ajudant amb les feines de casa, fent **activitats extraescolars** i utilitzant **l'ordinador**. En canvi són menys els que participen en esplais o agrupament els caps de setmana.
- Pel que fa als canvis que han experimentat els infants acollits, la majoria tenen els mateixos acollidors i viuen a la mateixa casa i zona, però **1/3 part informa que ha canviat d'escola**, en part potser degut a l'acabament de la primària o de la secundària. En general, en trobar-se 2/3 parts dels infants que han respost **en acolliment permanent, l'estabilitat és força elevada**, aspecte que pot estar influenciant en positiu el seu benestar, també alt entre els participants.

2. Característiques de les persones acollidores

- La immensa majoria **tenen menys de 65 anys i 3/4 parts el nucli està format per un acollidor i una acollidora**, tot i que si ho comparem amb els casos ara ja tancats, aquesta proporció va decreixent i augmentant la de **nuclis monoparentals amb una acollidora** (actualment quasi un 20%) i els nuclis amb **dos acollidors o amb dues acollidores**. 2/3 parts dels nuclis tenen **només un infant acollit**.
- El 40% de les persones acollidores actualment **no tenen fills/es propis** i això només era així en el 19,8% dels casos ara ja tancats. Dels que sí que en tenen, coincideixen en que són més grans que l'infant acollit i alguns ja no viuen a casa.
- El 80% de les persones acollidores **no coneixien prèviament a l'infant** i comparat amb els casos ja tancats, s'observen **menys acolliments de fet**.
- 3/4 de les persones acollidores que han contestat els qüestionaris són **dones**. La mitjana d'edat és d'aproximadament **50 anys** amb una distribució força equitativa entre diferents edats. 2/3 parts dels o les acollidores actuals tenen **estudis superiors**, més que la que presenten els casos tancats. En els acolliments actuals només hi ha un 16,3% dels acollidors/es que no **treballen**. Aquestes característiques **defineixen força el tipus de població que opta per acollir**.

3. La família d'origen

- Donada la curta edat en què, de mitjana, entren al sistema de protecció, ja era d'esperar que quasi la meitat del casos hagin estat a la família d'origen **menys d'un any en estudi**, incloses les renúncies hospitalàries. Ara bé, és de destacar també que 1/5 part hi ha estat **més de 3 anys**.
- **La majoria dels infants ha patit una situació de negligència (90%)**. El segon motiu informat pels professionals és el de la **violència de gènere** que ha augmentat clarament, comparant els actuals (30,5%) amb els tancats (19,8%), fet també influenciat per la incorporació com a factor de risc a la llei 14/2010. En un 22% s'informa de **maltractament emocional** i destaca que el **maltractament prenatal** passa per davant del maltractament físic, degut probablement a més presència de nadons entre els acolliments familiars. L'**abús sexual** continua sent poc detectat (tant en casos oberts com en tancats).
- **Només la meitat dels infants mantenen relació amb la mare** i el mateix percentatge amb altres **membres de la família biològica**, i només una tercera part manté relació amb el **pare**. El percentatge més elevat és el de les **visites supervisades** amb els pares i en canvi els altres familiars tenen en general més relació sense supervisió i amb els infants que es troben en acolliment permanent; això s'observa sobretot en els casos actualment oberts.

4. Valoracions de les persones acollidores en el procés d'acolliment familiar

4.1 El procés previ a l'acolliment familiar

Destaca l'**increment de motivacions per acollir relacionades amb la formació o ampliació d'una família**, que entre els casos actuals ja són una tercera part, en comptes de l'opció majoritària d'acollir per solidaritat com era més habitual entre els casos ara ja tancats.

Gairebé la totalitat de les persones acollidores, tant en els casos oberts com tancats, consideren que **han rebut algun tipus de formació** i n'estan mitjanament satisfetes així com amb el procés d'estudi que els hi han fet (mitjanes sobre el 7).

Ara bé, el **temps que esperen les famílies acollidores a rebre una assignació és significativament superior en els casos oberts que en els ja finalitzats** i per tant la seva satisfacció amb aquest procés és més baixa entre els casos actuals comparats amb els que ja estan tancats. Cal tenir en compte que els casos d'urgència es caracteritzen per tenir menys temps d'espera, i en canvi el **procés es fa més llarg amb els que han acabat acollint sota la modalitat de permanent**. Ara bé, la mitjana de satisfacció amb l'assignació de l'infant se situa sobre 8 en ambdós casos.

4.2 Canvis en la vida de les persones acollidores

Pel que fa a la fase d'adaptació i l'inici de la convivència, entre **els acolliments actuals hi ha més acollidors que informen que acollir els ha suposat més canvis en les seves vides**, especialment pel que fa a la disponibilitat de temps personal i de lleure, d'organització de la llar i d'horaris i logística. Si tenim en compte que és el primer que acullen, i que molts d'ells no tenien fills o filles, és **molt explicable aquest resultat**.

4.3 Cobertura de les necessitats dels infants

Les **necessitats dels infants** que més destaquen les persones acollidores són les de **tipus emocional** i les diferències entre els casos oberts i tancats es donen únicament en les

necessitats de tipus físic de l'infant, més acusades entre els casos ara ja tancats. Pel que fa a **l'evolució de les necessitats de l'infant**, en general, **valoren que ha estat molt positiva** en els diferents àmbits i destaca una **satisfacció significativament superior entre els casos actuals referent a l'evolució de l'àrea escolar**.

4.4 Valoració de les facilitats o dificultats en l'exercici del seu rol

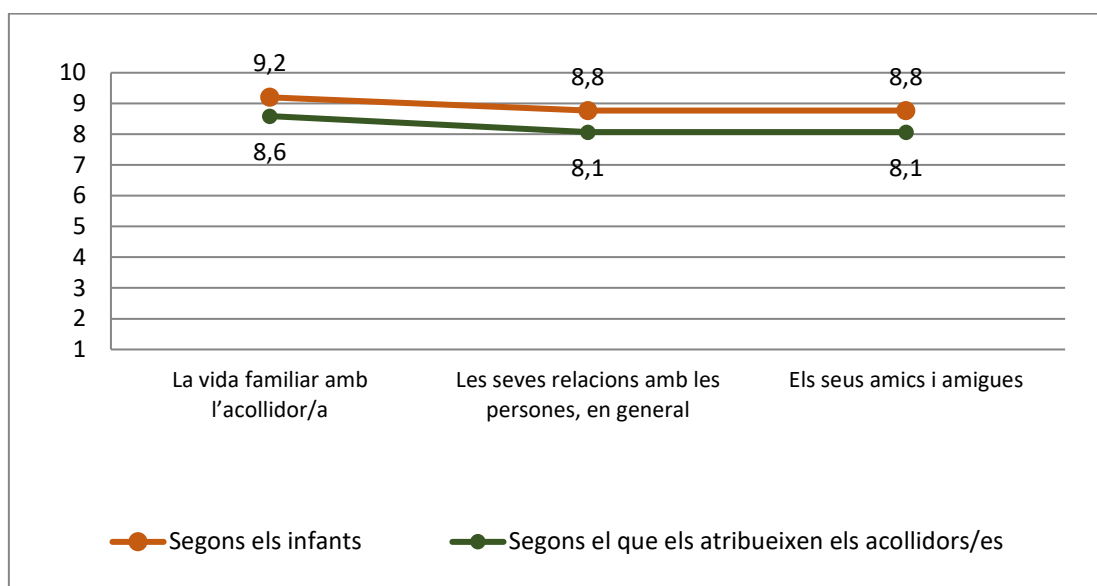
La tasca que els resulta **més fàcil és la d'ajudar a l'infant a sentir-se un membre més del nucli de convivència**; i la que els ha estat **més difícil ha estat la de ajudar-lo a gestionar els seus sentiments**. Aquest darrer aspecte és un dels **temes que més preocupen** i que reclama millores pel que fa a la intervenció amb els acolliments. L'única diferència trobada entre els casos oberts i els tancats **ha estat la tasca d'ajudar-lo a fer els deures, on mostren més facilitat els acollidors actuals** (també hem vist que aquests tenen un nivell més alt d'estudis). Cal destacar que una de les tasques que resulta **més senzilla per les persones acollidores és la relació entre els seus fills/es i l'infant acollit** i aquest ha estat un resultat no esperat. Per contra, la tasca que els suposa **més dificultat és la que fa referència al comportament de l'infant acollit**, que lliga amb la dificultat expressada d'ajudar-lo a gestionar les emocions.

Un altre tema destacat és el fet que les persones **acollidores expressen tenir poc coneixement sobre la situació de la família biològica de l'infant i sobre la història personal i familiar de l'infant**. Conseqüentment, la satisfacció amb la comunicació que tenen amb l'infant sobre aquest tema mostra **mitjanes de satisfacció baixes**. També sobresurt la **dificultat de parlar amb l'infant sobre la previsió de l'acolliment**. Tot aquest bloc constitueix un repte que cal abordar i que reclama millores.

5. Valoracions dels infants i persones acollidores en diferents aspectes de les seves vides: coincidències i discrepàncies

En general, les valoracions dels infants i adolescents que van contestar els qüestionaris són més positives que les expressades pels seus acollidors. Així mateix, la satisfacció vital dels infants és més alta de la que els seus acollidors els hi atribueixen, com es pot observar mitjançant els exemples del Gràfic 1.

Gràfic 1. Satisfacció amb diferents àmbits de la vida

5.1 Relació amb l'equip d'acolliments

La majoria de les persones acollidores que han contestat els qüestionaris acostumen a consultar amb l'equip d'acolliments les qüestions que els preocupen, i afirmen que l'equip està accessible quan necessiten fer consultes. La **satisfacció de les persones acollidores amb l'equip d'acolliments en relació a la col·laboració de l'equip és alta**, sobretot entre els casos oberts. En canvi, **la satisfacció de les persones acollidores amb la compensació econòmica és més baixa** en els casos oberts.

Pel que fa al **grau d'acord dels infants acollits amb el seguiment que fan les persones de l'equip d'acolliments**, estan bastant o totalment d'acord amb el fet que aquests professionals acostumen a escoltar la seva opinió. Una mica més de la meitat dels infants també exposen estar bastant o totalment d'acord amb el fet que els agrada parlar amb aquestes persones; així mateix, expressen que els agrada que aquestes persones els preguntin com els va la vida. No obstant això, gairebé a **la meitat dels infants no els agradaria que aquests professionals els visitessin més sovint** del que ja fan.

5.2 La família d'origen

El tema dels germans sobresurt de nou. El 40% dels infants expressa tenir un germà o germana, però **la majoria no viuen junts**, i el **65% dels que tenen germans mantenen algun tipus de relació a través de visites** (tot i que els acollidors n'informen de menys), on la satisfacció amb aquesta relació és més alta fins i tot que amb els que hi conviuen, denotant la **importància que tenen per ells aquestes visites**. Els acollidors dels casos oberts els hi atribueixen una relació més satisfactòria que els dels casos tancats, tot i que en conjunt són relativament baixes.

La meitat **mantenen també relació amb la seva mare biològica i menys d'una quarta part amb el pare** (aquí els acollidors n'informen de més), bàsicament a través de visites supervisades i a través del telèfon o xarxes socials. Les persones **acollidores els hi atribueixen mitjanes de satisfacció també baixes**, especialment amb el pare, i també és baixa la satisfacció que ells expressen amb la relació que els acollidors mantenen amb la família d'origen.

5.3 Satisfacció amb diferents aspectes de la seva vida

És important ressaltar **l'alta satisfacció que expressen els infants** i l'atribució de la satisfacció que els fan les persones acollidores, també alta però una mica menys. Destaca la satisfacció amb les relacions de l'infant amb les persones i amb els seus amics i amigues. Ara bé, el fet que **els infants expressin sentir-se ben tractats pels altres nens i nens i tenir prou amics** i en canvi **les persones acollidores tinguin una visió menys optimista sobre aquest aspecte**, ens fa pensar que hi pot haver un biaix de percepció per part dels acollidors o el fet de posar en valor per part dels infants les seves relacions amb els altres siguin com siguin aquestes.

Els infants i adolescents expressen estar **satisfets amb les coses que tenen**, un percentatge elevat d'infants exposa tenir **accés a Internet**, satisfets de **com els tracten quan van al metge**, i de la **zona on viuen**. Majoritàriament també afirmen estar bastant o totalment d'acord amb el fet que els seus professors/es els tracten bé i que se senten segurs a l'escola. El fet que **només la meitat digui que li agrada anar a l'escola**, i tot i que ens ha de fer pensar, és el mateix que opinen la resta d'infants de població general. Tot i així, les seves respostes suggereixen que

alguns d'ells poden patir alguna situació de bullying. Finalment, la satisfacció amb les notes que treuen és més baixa que la de la resta d'aspectes.

En general, cal destacar que **la satisfacció vital dels infants que han participat a l'estudi és alta i similar a la que expressen els infants de població general**. La puntuació mitjana de satisfacció global amb la seva vida és de 8,3 sobre 10. **Se senten satisfets amb tots els aspectes**, el més alt amb la pròpia salut i el menys, la satisfacció amb la seva preparació pel futur. La majoria estan bastant o totalment d'acord amb el fet que tenen una bona vida i que la seva vida els va bé. S'han sentit **actius i amb sentiment de felicitat** durant les dues últimes setmanes. Ara bé, en paral·lel, **menys de la meitat afirmen sentir que saben cap a on va la seva vida**.

5.4 Satisfacció amb l'acolliment

- En general, **la satisfacció global amb l'acolliment per part de les persones acollidores i infants i adolescents és alta**.
- La majoria dels infants expressen que estan **bastant o totalment d'acord amb el fet de viure amb els seus actuals acollidors i la majoria no voldria cap altra solució**.

La majoria, acollidors i infants, afirmen que **els acollits se senten segurs a casa**. Ara bé les diferències venen en l'aspecte de tenir **un lloc tranquil a casa on estudiar, on els infants ho afirmen amb menys contundència** que els acollidors, així com el fet d'estar menys d'acord en que **siguin escoltats i tinguts en compte** per ells. En canvi, afirmen que se senten **ben tractats i poden recórrer a ells** si tenen algun problema. Amb aquestes valoracions podríem estar parlant **del mateix que els succeeix als infants de població general a la mateixa edat**, que posen l'accent en l'espai i la participació dins de la família, però que en general s'hi senten segurs, ben tractats i amb percepció de suport.

Destaca la satisfacció amb la **vida familiar amb les persones acollidores**. La immensa majoria **estan bastant o totalment d'acord en viure amb les persones acollidores, se senten satisfets de viure amb elles** i el 81% expressen no preferir cap altra solució. Aquest aspecte és molt important perquè anteriors recerques sobre acolliment residencial, només la meitat dels infants estaven d'acord en viure en un centre. També la **satisfacció de la persona acollidora amb l'acolliment és alta**, més en els casos oberts que en els tancats. Una explicació podria ser que entre aquests últims hi ha casos que no van finalitzar l'acolliment tal com haguessin volgut.

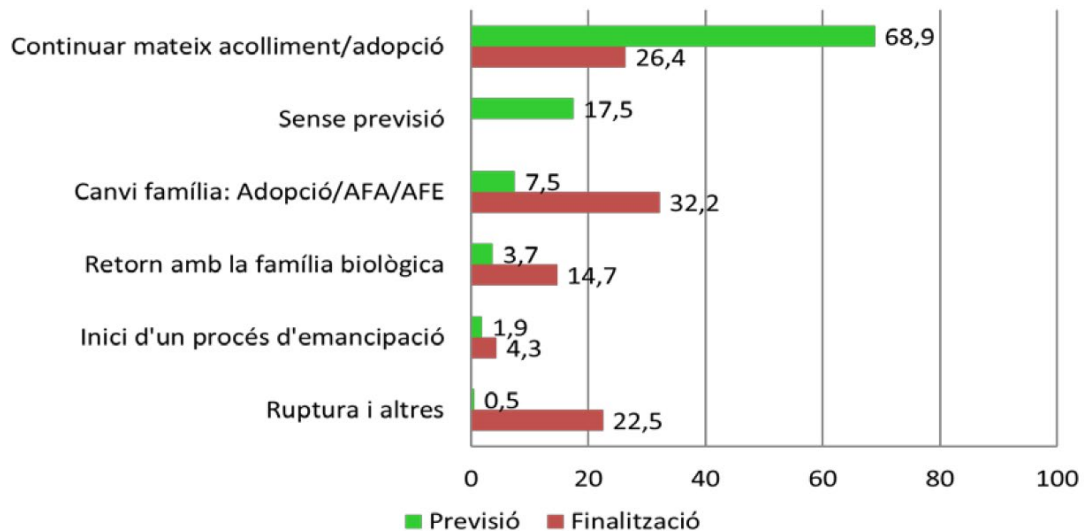
6. Previsió de futur i finalització dels acolliments

6.1 Previsió versus finalització

- La **previsió de futur pel que fa als infants acollits actualment és la de quedar-se amb les persones acollidores en 2/3 parts dels casos**, especialment significatiu entre els acolliments permanents i a mesura que els infants es fan més grans. Però el segon percentatge destacable **és dels casos que no tenen una previsió definida (16,6%)** molt present entre els acolliments simples i en els infants més petits, i encara més rellevant el fet que només hi ha **previsió de retorn a la família biològica** abans de la majoria d'edat en un 3,1% dels casos, i quan n'hi ha és sobretot entre els acolliments simples i d'urgència.

- Com **més anys en el sistema de protecció i en acolliment**, més previsió de continuar amb el nucli acollidor, i menys de retorn a la família biològica. En canvi, com menys anys, més probabilitats de retorn (tot i que segueix sent molt baix), de canvi de família, i sobretot destaca la manca d'una previsió definida.
- També existeixen més probabilitats de **reunificació** si hi ha **contacte** amb el pare o amb la mare. No obstant això, també hi ha forces casos **sense previsió** en els quals els infants tenen relació amb la mare.
- Entre els casos ja tancats, en les situacions de **finalització de l'acolliment** la principal és la de continuar amb els acollidors més enllà de la majoria d'edat (26,4%), seguida per la ruptura no prevista, amb un 22,5% de mitjana però amb grans diferències entre entitats (des d'un 7,4% a un 36,4%), i seguida per l'adopció per part d'unes altres persones (22%). La reunificació amb la família suposa un 14,7%.
- **Comparant les previsions (casos oberts) amb el que ha acabat succeint (casos tancats)**, destaquem bastantes diferències representades al Gràfic 2, i el percentatge de casos on no hi ha actualment previsió definida poden influir en explicar aquestes divergències.

Gràfic 2. Previsió de futur (casos oberts) vs motius de finalització (casos tancats)

- Tot i que la previsió en els casos oberts és la de continuar amb els mateixos acollidors (en forma d'acolliment o d'adopció), el percentatge és inferior entre els casos ja tancats.
- Un de cada 4 infants en acolliment familiar acaba en ruptura o finalització no esperada, dada que tampoc es reflecteix a les previsions, amb més probabilitats entre els acolliments simples i les UCAE.
- La taxa de retorn amb el pare o mare és baixa (14,7% inclosos els que ho fan ja majors d'edat) però la previsió és quasi inexistent (3,7%).
- En els casos tancats, entre els acolliments d'urgència, la majoria trobaran una altra família (adopció, aliena o extensa) i en els simples és on es concentren més les ruptures no previstes.

6.2 Anàlisi dels factors presents en les diferents finalitzacions de l'acolliment familiar segons els professionals i valoracions d'infants i persones acollidores

- La majoria de les peticions d'acabar l'acolliment de manera no prevista venen de part de les persones acollidores, seguides de les de l'ICIF (42,2%) i després les de l'infant (1/4 part dels casos ara ja tancats). Molt poques d'aquestes peticions són per part de l'EAlA.
- Els dos motius de ruptura més sovint informats són, per una banda, els **problemes de comportament dels infants en els acolliments** (64%) seguit per les **dificultats de connectar amb les necessitats de l'infant** (47%) i **una actitud ambivalent vers l'acolliment** en una quarta part de les situacions. Tenen menys pes els problemes de relació amb el/s fill/es dels acollidors/es, el desacord de l'infant amb l'acolliment, cura inadequada per part dels acollidors/es i els conflictes amb la família biològica, resultat no esperat.
- Un cop s'ha interromput de manera no planificada l'acolliment, **el 80% han anat a un centre residencial**.
- Pel que fa a la **variable edat**, el motiu de finalització majoritari de **seguir amb els acollidors fins la majoria d'edat** és molt més probable entre els que entren al sistema de protecció i a l'acolliment de **més grans**, tot i que també es dona en altres edats d'inici. En canvi la reunificació familiar i el canvi cap a uns altres acollidors o pares adoptius és més probable quan entren de **0 a 3 anys**. Les possibilitats de **ruptura** són més altes quan han entrat entre **els 4 i els 11 anys**. L'inici d'emancipació, quan han entrat sent ja adolescents.
- Els que han estat **6 anys o més en acolliment** tenen més probabilitats de seguir amb els acollidors, molt poques de retornar i de canviar de nucli familiar i més d'emancipar-se. Entre els que han estat **menys de 2 anys** s'accentuen les probabilitats de retorn i adopció, així com també les de ruptura.
- Pel que fa a **tipologia de maltractament**, la meitat dels casos d'abús sexual acaba en ruptura i també mostra un percentatge elevat el de la violència de gènere.
- Quan la família va ser el **primer recurs de protecció** que va tenir l'infant en quedar tutelat, existeixen menys probabilitat de finalitzacions no previstes i també més probabilitats de retorn amb el pare o la mare. En canvi, entre els que van haver de passar per un recurs previ (com un CRAE) hi ha més probabilitats de ruptura.
- Més probabilitats de **retorn amb el pare o la mare si ja se n'ha intentat algun prèviament**, però també de **ruptura**.
- Els que van entrar com un **acolliment de fet** són els que tenen més probabilitats de continuar amb els acollidors i menys de retorn o de ruptura. Quan van ser la seva **família col·laboradora**, els extrems són els que predominen: o es queden fins els 18 anys i més enllà, o fracassa.
- Més sovint es donen ruptures amb **dos infants acollits** i més probabilitats de seguir amb els acollidors si només n'hi ha 1.
- Més probabilitats de ruptura si tenia **algun germà/na acollit per una altra família o centre** i més de retorn si tenia algun germà/na a la família d'origen.
- En els **acolliments d'urgència**, la taxa de ruptura és molt baixa. Un cop finalitzat l'estudi, el motiu de finalització està relacionat amb adopcions, un altre acolliment familiar o un retorn amb la família d'origen, evitant així l'ingrés en un centre i **esdevenint un recurs molt protector pels infants que hi són acollits**.

6.3 Valoracions d'infants i persones acollidores referent a la previsió i finalització

Pel que fa a la **previsió de futur**, els acollidors ressalten l'opció que **es quedi a viure amb ells fins la majoria d'edat, també informada per part dels propis infants**. També destaca la de **no saber-se la previsió**, fet altament preocupant doncs no dona seguretat ni estabilitat a l'acolliment. I la tercera qüestió a subratllar és la **baixa previsió de retorn al nucli familiar** d'origen, dades també aportades pels professionals de les ICIF. Cal destacar **que només una mica més de la meitat dels infants expressen que se'ls ha explicat quins són els seus plans de futur** i que han pogut opinar sobre aquests plans. En aquests casos, assenyalen **als acollidors com les persones que els hi expliquen els seus plans de futur i, en segon lloc, als professionals de l'equip d'acolliments**. Molt poques vegades anomenen l'EAIA, que paradoxalment és finalment l'equip que pren aquest tipus de decisions.

Un cop **finalitzat l'acolliment**, una quarta part dels infants van ser **adoptats** i només **un 17,7% van retornar amb la seva família d'origen**. $\frac{3}{4}$ parts expressen estar bastant o totalment d'acord amb com va finalitzar l'acolliment.

Una quarta part dels casos van finalitzar de manera imprevista. Entre aquests, la petició la van fer principalment els acollidors/es. El motiu principal informat pels acollidors van ser els **problemes de comportament de l'infant**, seguit pel desacord de l'infant amb l'acolliment i informen només d'un 17% per problemes de relació amb la família biològica.

7. Comentaris finals de les persones acollidores i dels infants

Blocs	Temes	Acollidor/a	Infant
Discrepàncies amb el funcionament del sistema de protecció pel que fa als acolliments	<ul style="list-style-type: none"> • Decisions preses unilateralment pels EAIA • Manca d'informació sobre la família biològica • Desacord amb com, a on i la freqüència de visites • Poc respecte a les opinions dels infants • Poc respecte a les opinions dels acollidors • Manca de rol en les presa de decisions • Manca de comunicació sobre la previsió de futur • Insatisfacció amb com finalitza l'acolliment • Crítica a la quantitat de canvis pels infants • Crítica a la manca de contacte un cop ha marxat • Crítica a les poques ajudes a partir dels 18 anys 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ 	
Valoracions de l'equip d'acolliments	<ul style="list-style-type: none"> • En general són positives • Manca d'algunes ajudes: econòmica (desacord en + o -), terapèutica, de conciliació familiar, etc. • Efecte estigmatitzador d'alguns seguiments 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ ✓ 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓
Satisfacció amb l'acolliment	<ul style="list-style-type: none"> • En general mostren satisfacció alta • Alguns exemples d'insatisfacció • Voler fer coses amb els acollidors i passar-ho bé • 1 proposta d'incloure a la mare en les activitats 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ ✓
Valoració de la recerca	<ul style="list-style-type: none"> • Mostren satisfacció amb l'estudi, poder opinar • Per algú el qüestionari és massa llarg • Predisposició a col·laborar en recerca futura • Necessitat de garantir l'anonimat de les respostes 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ ✓ 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ ✓
Temes que els interessin	<ul style="list-style-type: none"> • Les seves aspiracions de futur • La importància de l'escola 		<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓

B. A MODE DE CONCLUSIÓ

Amb aquest estudi s'ha pogut realitzar una aproximació a la situació dels acolliments en família aliena al conjunt de Catalunya amb l'objectiu d'aportar elements per a la presa de decisions en el procediment de l'acolliment així com valorar el benestar dels infants i adolescents que hi estan acollits. En primer lloc, cal destacar tres apunts metodològics:

1. **La informació s'obté analitzant no només els casos oberts, en actiu, sinó també els que ja estan tancats, la qual cosa aporta dades tant de procés com de resultats, menys habituals en moltes de les recerques que coneixem.** Així podem observar que analitzant les previsions dels casos oberts i contrastant-ho amb el motiu de finalització dels tancats les diferències són significatives. A més, les dades dels casos oberts inclouen el total de la població existent en el moment de l'estudi, i dels casos tancats una àmplia mostra significativa. Aquest fet ens remet a:
  - les dificultats de pronòstic – molt evidents,
  - la necessitat, en un futur, de monitoritzar el conjunt dels acolliments analitzant-ne la seva finalització. Fins que no ens afrontem amb la dada, sovint no la veiem.
2. **La informació s'ha obtingut de diferents fonts: professionals dels equips d'acolliments, acollidors i acollidores, infants i adolescents,** la qual cosa ens aporta una visió més rica i completa del fenomen estudiat. Les divergències i les coincidències ens permeten comprendre'ls millor, adequar-ne la intervenció professional i les polítiques. Els professionals han aportat dades descriptives de com són aquests acolliments i el seu procés, i les persones acollidores, els infants i adolescents l'han completat amb les seves valoracions, la qual cosa ens ha permès tenir una visió més panoràmica.
3. **Cada fase de la recerca s'ha consensuat amb l'ICAA i els i les professionals de les ICIF, compartint els resultats preliminars que s'anaven presentant i discutint,** factor clau pel desenvolupament de la recerca. També s'han compartit resultats preliminars amb les famílies acollidores en la trobada que va organitzar l'AFABAR.

En segon lloc, destaquem les següents reflexions a partir dels resultats:

1. **Les valoracions de les persones acollidores i dels infants i adolescents, en general, són positives i el benestar dels infants és alt,** acostant-se en molts casos a les mitjanes poblacionals, fet altament positiu: **es pot estar en el sistema de protecció i ser feliç, tot i haver patit adversitats greus.** L'acolliment familiar pot ser una alternativa vàlida per a infants i adolescents que no poden viure amb els seus progenitors poc o molt temps, que cal seguir promocionant.
2. Tant les dades descriptives com valoratives coincideixen en afirmar que quan hi ha previsió de futur definida, aquesta és generalment de permanència amb el nucli acollidor. En canvi, la previsió de retorn a la família biològica és molt minoritària. Això vol dir que **s'assoleix estabilitat, qüestió positiva, però no s'assoleix un dels objectius que persegueix el sistema de protecció: la reunificació familiar.** Aquests dos resultats no s'han de llegir com excloents entre si, doncs mentre estan al sistema de protecció és important que tinguin estabilitat, però cal reflexionar sobre: a) el gran tema de la reunificació familiar, doncs per un costat cal invertir en desenvolupar programes més eficaços, i per l'altre, reajustar l'expectativa de retorn en alguns casos que malgrat la voluntat de totes les parts, no serà possible donada la confluència cronificada de dificultats no reversibles en el si de la família

i b) la mesura que els pot oferir estabilitat. La baixa **taxa de reunificació familiar** fa replantejar objectius, mètodes i formació, i més tenint en compte l'alt percentatge d'infants que no tenen relació amb la mare ni amb el pare.

3. En aquests casos de no retorn a la família d'origen, cal ser clar al més aviat possible, - entroncant amb el repte del pronòstic - doncs s'observa **una alta taxa de casos on encara cal definir quins són els plans de futur que hi ha per a ells, i aquesta incertesa provoca trencaments d'acolliments i malestar** entre els professionals, els acollidors i els propis infants; de manera que és un dels aspectes que reclama mesures urgents.
4. Amb l'anàlisi de casos tancats, la dada dels acolliments que s'interrompen abans del previst o de manera no prevista inicialment en el pla de treball, ens aporta un resultat a primera vista xocant però que cal analitzar detingudament. **Que 3 de cada 4 acolliments en família aliena finalitzin segons el previst és una bona notícia**, i que aquesta **finalització tingui a veure en trobar una situació estable – quedar-se amb els acollidors, adopció, o bé retorn amb els pares – és el desitjable**.
5. Que continuïn amb els acollidors fins més enllà de la majoria d'edat o bé que siguin adoptats és una sortida d'estabilitat per als infants. De fet, sovint la realitat és molt tossuda i s'imposa, doncs d'ençà la implementació de la Llei 14/2010, la qual permet constituir la **modalitat d'acolliment permanent, s'observa una crescuda exponencial**.

Ara bé, cal analitzar què succeeix amb **la quarta part dels casos on hi ha aquesta finalització no prevista de l'acolliment**, percentatge que tot i estar en consonància amb estudis d'altres països, ens ha de fer reflexionar en dos sentits:

1. **El primer pas és conèixer aquesta xifra**, en cas contrari és difícil posar-hi remei com diríem col·loquialment. L'impacte d'aquestes ruptures no previstes en el pla de treball és negatiu per als infants, tant a nivell emocional com d'inclusió escolar i social; malgrat se'ls ha intentat ajudar, no s'ha aconseguit i en aquest sentit, es pot llegir com un fracàs del sistema de protecció en el seu conjunt (que no del professional en concret). Però l'impacte també hi és per als acollidors, que probablement deixaran de ser-ho i el sistema els perdrà com a recurs de protecció, També per als professionals que els provoca inseguretat i potser un excés de zel en la presa de decisions futures.
2. Però amb aquest estudi, a part de fer visible la dada, s'ha pretès també veure **quins factors estaven presents en les ruptures** per tal de poder-hi incidir. Aquests factors, llargament exposats als informes poden ser agrupats de dues maneres:
  - Els factors que ens **remeten a fer canvis en el si del sistema de protecció** com, per exemple, el fet d'evitar el pas previ per centres, el temps en espera abans de ser acollits per la família i la incertesa en la previsió de futur (inclosa la clarificació del retorn o no i la relació amb la família biològica).
  - Els que ens **remeten a tenir-los en compte en la intervenció dels equips**: l'edat de 4-11 anys tant d'inici com de finalització, la desmitificació de la dificultat d'iniciar un acolliment a partir dels 12 anys, la tipologia de maltractament, el nombre d'infants acollits i la relació amb els germans, els problemes de comportament percebuts pels acollidors, les dificultats en les que es troben les persones acollidores per exercir el seu rol, etc.

C. RECOMANACIONS I PROPOSTES

- Per a les polítiques d'infància.
- Per a la intervenció dels professionals.
- Per als acollidors, els infants i adolescents.

En l'àmbit de polítiques d'infància caldria:

- **Reajustar els objectius:** el sistema de protecció ha de perseguir el benestar dels infants i adolescents que no han pogut seguir vivint amb els seus progenitors. En alguns casos, serà possible el retorn i cal invertir per aquesta banda. En altres no serà possible i per tant l'objectiu del sistema de protecció serà oferir-los un entorn de qualitat que els proporcioni benestar i estabilitat. Aquest entorn passa per la permanència i estabilitat amb les persones acollidores i futurs pares adoptius. Per tant, cal no responsabilitzar als professionals (ni als progenitors, ni a les persones acollidores, ni als propis infants) del no acompliment de l'objectiu de retorn en els casos en què no és possible.
- **Agilitzar els processos de presa de decisions:** un sistema que treballa per als drets dels infants i dels seus pares i mares no ha d'estar contraposat al fet de prendre decisions a temps i clarificar als infants i adolescents les possibilitats de futur. Aquí cal invertir-hi coneixement basat en evidències, expertesa professional i estructures sòlides.
- **El sistema ha de posar l'infant al centre**, i pensar contínuament quines intervencions i alternatives afavoreixen el seu benestar, evitant la fragmentació i desconfiança entre els serveis. Introduir el criteri de **qualitat en els acolliments**, escoltant sovint als propis implicats.
- Tenir present el factor de **l'estabilitat i la permanència** i per tant dotar del marc legislatiu i estructural suficient per a garantir-ho. Cal donar resposta als infants **tot el temps que sigui necessari, no només de benestar, també d'educació, lleure, etc.**
- **Diversificar i personalitzar l'oferta d'alternatives** de recursos de protecció i la seva flexibilització, permetent co-parentalitat entre la família d'origen i els recursos de protecció de manera més creativa del que sovint es permet.
- Incloure la **recerca sistemàtica** per prendre decisions basades en les evidències.

Pel que fa a la **pràctica professional**:

- Fer valer el coneixement en la presa de decisions: treballar expectatives de futur, indicadors de canvi i clarificar al més aviat possible la previsió del cas amb les persones acollidores, infants i EAIA quan es constitueix un acolliment simple en edats d'entre 4 i 11 anys. És a dir:
  - Perseguir claredat en la previsió del cas per part de l'EAIA.
  - Parlar obertament amb les persones acollidores i els infants dels riscos i les oportunitats.
  - Les decisions que comporten claredat i transparència donen seguretat.
  - Saber que probablement la reunificació familiar no serà efectiva en la majoria dels casos i que no va lligada a les visites, per tant es poden fer visites si són favorables per tothom de manera indefinida, i canviar-les si no són favorables sigui quina sigui la previsió.

- Conèixer la voluntat de les persones acollidores d'adoptar a l'infant en els casos dels acolliments que ja són permanents i estudiar seriosament l'adopció oberta per part d'aquests.
- Atrevir-se a acollir joves que es troben en l'etapa de l'adolescència .
- Cal molta atenció a la qüestió dels germans, doncs en cas de no poder evitar la seva dispersió entre diferents recursos del sistema de protecció, adopció i família d'origen, cal unir esforços en proporcionar el màxim d'informació a l'infant i a les persones que l'acullen, així com afavorir el contacte entre germans, si així ho desitgen. Aquest pot ser un punt clau per evitar finalitzacions no previstes.
- També cal especial atenció a:
  - Els processos de transició (com entrar i sortir de l'acolliment familiar).
  - A nous perfils i expectatives de persones acollidores (falta saber si entre els acolliments actuals, la meitat dels quals són permanents, les persones acollidores voldran iniciar un altre procés d'acolliment quan l'actual finalitzi).
  - Al suport i formació per acompanyar a les persones acollidores en la cobertura de les necessitats emocionals dels infants i la gestió de les emocions.
  - Al tractament de les dificultats en l'exercici del seu rol sobretot pel que fa a parlar amb l'infant de la seva història, en no tenir prou informació i a ajudar-lo a construir un futur, sobre el qual no hi ha massa definició.
- Atenció als casos que venen amb maltractament emocional, violència de gènere i abús sexual des de la família d'origen, doncs sembla que presenten més vulnerabilitat.
- Donar més pes a les opinions de les persones acollidores i dels infants, doncs són una part important en el funcionament o no l'acolliment.
- Permetre i promoure la relació entre persones acollidores i infants un cop finalitzat l'acolliment perquè:
  - no acabi sent una pèrdua més per l'infant, i ben al contrari, esdevinguin un punt d'ancoratge a la seva vida,
  - constitueixen un input més pels professionals que fan el seguiment de la situació de l'infant,
  - normalitzen la relació que les persones acollidores han tingut i que no ha d'acabar per raons només administratives.

Amb les persones acollidores, infants i adolescents:

- Fer conèixer que l'acolliment és una alternativa vàlida i de qualitat per als infants, on la majoria hi mostren un benestar alt, similar al de la resta d'infants de la mateixa edat.
- Fer valer la seva opinió en tot moment i concretar la forma en que s'ha d'incorporar en el procés d'acolliment.
- Demanar recursos que vagin directament en benefici dels infants i de la seva inclusió i normalització social: potenciant l'escola (on aquests han puntuat amb poca satisfacció), les activitats de temps lliure i evitant intervencions estigmatitzadores.
- Fer conèixer amb dades procedents de recerques, que malgrat les dificultats que molts infants presenten, la majoria se n'acaba sortint, estabilitzant les seves vides quan són adults i recuperant el que van aprendre i sentir quan estaven en acolliment, però que no van poder reconèixer o posar-hi paraules en aquell moment.

- Ajudar a les persones acollidores a posar-se al lloc del professional per entendre la dificultat de treballar amb les famílies biològiques.
- Promocionar recerques que recullin les seves perspectives i proporcionin un feedback sobre el tema dels acolliments tant a les persones acollidores com als infants acollits.

AGRAÏMENTS

Aquesta recerca s'ha pogut dur a terme gràcies a la col·laboració de les persones acollidores i els infants i adolescents que han participat contestant els qüestionaris i fent-nos arribar els seus comentaris. Tanmateix, la dedicació dels i les professionals dels equips de les entitats participants com de l'ICAA ha estat clau en tot el procés. Volem agrair també el convenciment i el suport obtingut per part de la directora de l'ICAA, la Sra. Agnès Rossinyol.